

EU talousnäkökulmasta

- Miksi tarkastella?
 - Suomen kannalta ehdottomasti viime vuosien merkittävin talousratkaisu
 - EU:n taloudellinen integraatio on tavallaan globalisaation "pienoismalli"
 - tosin huomattavia eroja suhteessa maailmanmarkkinoihin (esim. pienet varallisuuserot)
 - Joidenkin tutkijoiden mielestä globalisaatiosta puhuminen on liioittelua → itse asiassa kyse on lähinnä "regionalisaatiosta" (EU, NAFTA, MERCOSUR ym.)

© Mikko Mattila

1

EU:n talousintegraatio

- Taloudelliselta kannalta EU:n tavoitteena on sen kansalaisten hyvinvoinnin lisääminen poistamalla tavaroiden, palvelujen ja pääoman liikkuvuuden esteet jäsenmaiden väliltä
- Taloudellinen integraatio = prosessi, jonka tarkoituksena on poistaa taloudelliset rajat maiden väliltä
 - negatiivinen integraatio
 - positiivinen integraatio

© Mikko Mattila

2

Integraation tasot

- Tulliunioni
 - osallistujamaat poistavat tullit osallistujamaiden väliltä ja noudattavat yhteisiä tullitariffeja ym. kaupan esteitä suhteessa kolmansiin maihin
 - Rooman sopimus 1957/8
 - seuraus: maiden keskinäinen kauppa kasvaa, mahdollisesti kolmansien maiden kustannuksella
 - hyvinvointivaikutukset voivat olla joko positiivisia tai negatiivisia
 - suurimmat positiiviset hyödyt silloin kun alue suuri, tullit mahdollisimmat pienet suhteessa kolmansiin maihin

© Mikko Mattila

3

Integraation tasot

- vapaakauppa-alue
 - kaupan esteet poistetaan osallistujien väliltä
 - Rooman sopimus 1957/8 poisti kaupan esteet periaatteessa, mutta ei käytännössä
 - kunnolla esteitä alettiin poistaa vasta 1987 Euroopan yhtenäisasiakirjan myötä
 - seuraus: kaupan vapauttaminen lisää osallistuvien maiden taloudellista nettohyvinvointia

© Mikko Mattila

4

Integraation tasot

- Yhteismarkkinat
 - kaikki sekä tavaroiden, palvelujen, työvoiman että pääoman liikkeiden esteet osallistujien väliltä poistettu ja kolmansien maiden kohtelu yhtäläistä (EU 1990-luvulla)
- Talousunioni
 - tulliunioni + yhteismarkkinat + talouspolitiikan ylikansallinen koordinaatio
 - teollisuus-, kilpailu-, aluepolitiikka

© Mikko Mattila

5

Integraation tasot

- Rahaunioni
 - yhteiseen valuuttaan siirtyminen
- Talousunioni + rahaunioni = EMU
 - 11+1 maata vuoden 1999 alusta
- Poliittinen unioni?
 - United States of Europe?

© Mikko Mattila

6

EU:n budjetti

- Vuonna 2002 EU:n budjetti oli kooltaan noin 99 mrd euroa eli lähes kolme kertaa Suomen valtion budjetin kokoinen
- Summasta n. 44 mrd euroa menee maatalouteen ja n. 34 mrd rakenne- ja koheesiorahastoihin
- Osuus EU:n yhteenlasketusta BKT:stä pieni: vain 1,1 % (katto 1,27%)
- EU ei saa ottaa velkaa rahoittaakseen menojaan → budjetti aina tasapainossa

© Mikko Mattila

7

EU:n menot 2002

	Menot (milj. euroa)	Suhteellinen osuus
Maatalous	44 256	45 %
Rakennetoimet	33 838	34 %
Sisäiset politiikat	6 557	7 %
Ulkoiset toimet	4 803	5 %
Hallinto	5 177	5 %
Varaukset	676	1 %
Liittymistä valmisteleva tuki	3 328	3 %
Yhteensä	95 655	100 %

© Mikko Mattila

8

EU:n tulot

- EU saa tulonsa pääosin neljästä lähteestä:
 - 1) maataloustullit ja -maksut ym.(2%)
 - 2) muut tullimaksut (15%)
 - 3) arvonlisäveromaksu (38%)
tietty osuus maan arvonlisäveron tuotosta, ei saa ylittää 1% koko EU:n BKT:stä
 - 4) BKT-maksu (43%)
 - 5) Sekalaiset tulot (2%)

© Mikko Mattila

9

Nettomaksajat ja -saajat

- Maakohtaisten EU:n nettohyötyjen laskeminen ongelmallista:
 - metodologiset ongelmat
 - ns. Rotterdam-efekti
 - rahavirtojen ei ole edes tarkoitus olla tasapainossa
 - EU:n tulonjakorooli
 - suurimmat hyödyt tulevat kasvavan talouden kautta, mutta näiden hyötyjen arviointi lähes mahdotonta
- Suomi on nettomaksaja, vuonna 2001 noin 150 milj. euroa

© Mikko Mattila

10

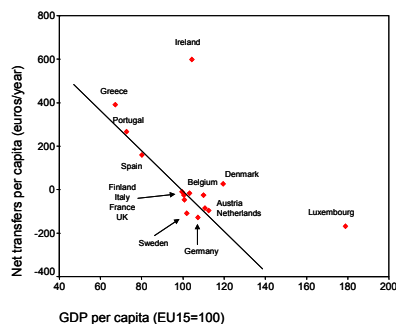
Nettomaksajat ja -saajat (% BKT:stä)

	1992	1995	1998
Belgia	1,00	1,16	0,78
Tanska	0,35	0,37	-0,02
Saksa	-0,59	-0,66	-0,46
Kreikka	4,69	4,02	4,33
Espanja	0,53	1,76	1,38
Ranska	-0,20	-0,12	-0,10
Irlanti	6,08	4,85	3,72
Italia	-0,09	-0,04	-0,17
Luxemburg	5,12	4,85	4,13
Alankomaat	0,03	-0,23	-0,49
Portugali	2,98	3,21	3,16
Britannia	-0,13	-0,36	-0,33
Itävalta	-	-0,50	-0,37
Suomi	-	-0,12	-0,13
Ruotsi	-	-0,44	-0,44

© Mikko Mattila

11

Tuet vs. BKT

© Mikko Mattila

12

Tuet vs. BKT, 1995-2000

Country	GDP per capita (EU15=100)	Net transfers (euros/capita)	"Fair" net transfers (euros/capita)
Greece	67	391	288
Portugal	73	266	238
Spain	80	160	170
Finland	100	-10	-7
France	101	-24	-15
UK	101	-46	-17
Sweden	102	-108	-27
Italy	103	-16	-38
Ireland	104	598	-49
Germany	107	-128	-75
Belgium	110	-24	-100
Austria	111	-85	-107
Netherlands	113	-95	-124
Denmark	120	27	-187
Luxembourg	179	-169	-725

© Mikko Mattila

13

Päätelmiä

- EU talouden integraatio edeltänyt poliittista integraatiota
 - markkinoiden integroitessa on ollut pakko luoda poliittinen "vastapaino"
- EU:n budjetti on pieni, eikä sitä näin voida käyttää aktiiviseen talouspolitiikkaan (suhdanteiden tasaukseen) → paineita kansallisten päätösten yhdenmukaistamiseen
- EU:n ominaispiirre "valtiona" on, että sillä on vähän taloudellista valtaa, mutta paljon regulatiivista valtaa

© Mikko Mattila

14

EU:n maatalouspolitiikka eli CAP

- CAP = Common Agricultural Policy
- Kulut noin 44 mrd euroa vuodessa
- The Economist: *"the single most idiotic system of economic mismanagement that the rich western countries have ever devised"*
- CAPilla suuri symbolinen arvo: ensimmäinen ja ainoa todella ylikansallinen politiikkalohko EU:ssa

© Mikko Mattila

15

CAPin historia

- Idea syntyi toisen maailmansodan jälkeisen elintarvikepulan yhteydessä (Itä-Euroopasta ei enää tuotu maataloustuotteita)
- Sodan jälkeen kaikki maat sulki rajat maataloustuonnilta oman maan tuotannon saamiseksi jalkeille
- CAP syntyi Rooman sopimuksessa 1958, tosin käynnistyi varsinaisesti vasta 1960-alkupuolella

© Mikko Mattila

16

CAPin tavoitteet

- Rooman sopimukseen kirjatut tavoitteet ovat vieläkin voimassa:
 1. Maatalouden tuottavuuden parantaminen
 2. Maataloustuottajien kohtuullisen elintason varmistaminen
 3. Maataloustuotteiden markkinoiden vakauttaminen
 4. Elintarvikkeiden säännöllisen saatavuuden turvaaminen
 5. Elintarvikkeiden kohtuullisen hintatason säilyttäminen

© Mikko Mattila

17

CAPin yleiset toimintaperiaatteet

- CAPin toimintaperiaatteet:
 - Yhteiset markkinat
 - Yhteisöpreferenssi
 - Yhteinen rahoitus
- Alun perin ajatuksena oli, että CAP rahoittaa itse itsensä

© Mikko Mattila

18

CAPin toiminta (ennen 90-luvun uudistuksia)

- Korkeat tuontitullit EU:n ulkopuoliselle maataloustuotteiden tuonnille
- Interventiohinnat eli rajahinnat:
 - jokaiselle tuotteelle on poliittisesti päätetty ns. interventiohintaa, jolla jäsenvaltiot sitoutuivat ostamaan tuotannon jos markkinahinta laskee sen alle
 - interventiohinnat käytännössä aina korkeammat kuin markkinahinnat, joten jäsenvaltiot ostavat kaiken tuotannon
 - koska interventiohintaa on korkeampi kuin maailmanmarkkinahinta, tuotannon ylijäämä voidaan viedä EU:n ulkopuolelle vain vientituen avulla

© Mikko Mattila

19

CAPin ongelmat

- CAP erittäin kallis kuluttajille ja veronmaksajille, hyötyjinä maataloustuottajat, elintarviketeollisuus ja muu "agrobisnes" (lannoiteteollisuus, traktorinvalmistajat jne.)
- Hintatuki suosii tehotuottajia: 80% tuesta menee 20%:lle tuottajista
- Hintatuki suosii tehoamatoutta → ympäristöongelmat
- Korkea rajasuojaa aiheuttaa kiistoja kolmansien maiden kanssa (USA, Australia, Argentiina jne.)

© Mikko Mattila

20

CAPin ongelmat

- Koska hintatukijärjestelmä johti tuotannon kasvuun, 1970-luvulla syntyi ylijäämäongelmia lähes kaikkien maataloustuotteiden osalta → kustannukset karkasivat käsistä
- 1970-luvulla valuuttakurssit heilahtelivat paljon, joka aiheutti ongelmia maataloustuottajien tasavertaisuuden suhteen → "vihreät valuuttakurssit" → tuottajahinnat nousivat kaikissa maissa
- Tuen kohtaanto-ongelma: OECD:n arvion mukaan maataloustuesta vain 20% jää tuottajille, loput "valuvat" tuotantopanosten nousuun, elintarviketeollisuuteen ja kaupan katteisiin
- Ongelmat johtivat CAPin uudistamispyrkimyksiin

© Mikko Mattila

21

MacSharryn uudistukset (1992)

- Perusperiaate: tuotannon määrän ja tukiaisten määrän yhteyttä heikennetään
- Interventiohintoja laskettiin asteittain ja tuottajien tulomenetykset korvattiin suoralla tuella
- Suora tuki perustuu viljeltävään maapinta-alan tai eläinten määrään
- Uudistus vähensi tuottajien paineita kasvattaa tuotantoaan, koska osa tuesta on riippumaton tuotannon määrästä

© Mikko Mattila

22

CAPin vaikutukset jäsenmaissa

- Vaikutukset:
 - 1. Maataloustuottajien hyvinvointi parantunut
 - 2. Kuluttajien hyvinvointi pienentynyt
 - 3. Yli tuotanto johtanut julkisten menojen kasvuun
- Arvioiden mukaan CAPin hyvinvointitappiot ovat vuodessa 0,3-1% EU:n BKT:sta, mikä vastaa noin 25-85% Suomen BKT:sta
- Voittajia ovat maataloustuotteiden viejamaat (Alankomaat, Irlanti, Ranska, Tanska)
- Häviäjiä ovat maataloustuotteiden tuojamaat (Iso-Britannia, Saksa, Italia, Kreikka, Portugali)

© Mikko Mattila

23

CAPin vaikutukset Suomessa

- Suomessa EU-jäsenyyden on johtanut maatalouden tehostumiseen ja tilakoon kasvuun
- Aluksi suomalaisten tuottajien tulot pienenevät, mutta tilanne tasaantunut tehostumisen ja kotimaisten tukien myötä
- Suomalaiset kuluttajat ja veronmaksajat hyötyivät muutoksesta, koska ennen EU-jäsenyyttä Suomessa tuettiin maataloutta enemmän kuin EU:ssa
- Maataloustuki on poistunut kokonaan poliittiselta agendalta (vaikka Suomi käytti 2002 2,5 mrd euroa maatalouden tukemiseen)

© Mikko Mattila

24

CAPin vaikutus kansainväliseen kauppaan

- CAP laskee maataloustuotteiden maailmanmarkkinahintoja merkittävästi (arvioitu vaikutus 1-30% riippuen tuotteesta)
- EU rajasuoja pienentää maailmankaupan volyymia
- CAP lisää maailmanmarkkinahintojen epästabiilisuutta (tuotanto ei joustava, hinnat joustavat) – eli CAP tasaa hintoja EU:ssa kuten Rooman sopimuksen tavoitteena olikin, mutta aiheuttaa hintavaihteluita muulle maailmalle

© Mikko Mattila

25

CAPin vaikutus EU:n ulkopuolisiin maihin

- Koska CAP alentaa maataloustuotteiden maailmanmarkkinahintoja, siitä hyötävät tuotteiden tuojamaat ja kärsivät viejamaat
- Kehitysmaiden kohdalla osa hyöttyy, osa kärsii
- Eniten CAPista hyötävät EU:n ulkopuoliset kehittyneen maataloustuotteiden tuojamaat: Japani, Etelä-Korea
- Suurin yksittäinen häviöjä Argentiina

© Mikko Mattila

26